

Х. Архівні відкриття

- 8 Державний архів Російської Федерації, ф. 1318, оп. 1, спр. 227, арк. 537.
- 9 Гражданская война на Украине 1918 — 1920: Сборник документов и материалов: В 3 т., 4 кн.— Т. 1, кн. 1: Освободительная война украинского народа против немецко-австрийских оккупантов: Разгром буржуазно-националистической Директории.— К.: Наук. думка, 1967.— С. 558-560.
- 10 Черушев Н.С. Командарм Дубовой.— К.: Политиздат Украины, 1986.— С. 76.
- 11 Антонов-Овсеенко В.А. Записки о гражданской войне...— Т. 3.— С. 276.
- 12 Великий Жовтень і громадянська війна на Україні: Енциклопедичний довідник.— С. 318.
- 13 Гайдамацький Кіш Слобідської України // Енциклопедія українознавства: Словникова частина.— Т. 1 / Перевидання в Україні.— Л., 1993.— С. 336-337.
- 14 Антонов-Овсеенко В.А. Записки о гражданской войне.— Т. 3.— С. 52; III Всеукраїнський з'їзд Рад: Стенографічний звіт.— Х.: Видання Центрального архівного управління УСРР, 1932.— С. 322-323.
- 15 Гражданская война на Украине 1918-1920: Сборник документов и материалов: В 3 т., 4 кн.— Т. 1, кн. 1.— С. 569.
- 16 Антонов-Овсеенко В.А. Записки о гражданской войне.— Т. 3.— С. 86.
- 17 Там же.— С. 82-83.
- 18 Гражданская война на Украине 1918-1920: Сборник документов и материалов: В 3 т., 4 кн.— Т. 1, кн. 1.— С. 539-540.
- 19 Антонов-Овсеенко В.А. Записки о гражданской войне.— Т. 3.— С. 81.
- 20 Гражданская война на Украине 1918-1920: Сборник документов и материалов: В 3 т., 4 кн.— Т. 1, кн. 1.— С. 695-698.
- 21 РДВА, ф. 1426, оп. 2, спр. 27, арк. 46.
- 22 Гражданская война на Украине 1918-1920: Сборник документов и материалов: В 3 т., 4 кн.— Т. 1, кн. 1.— С. 708-709.
- 23 Там же.— С. 727-728.
- 24 Там же.— С. 617-618.
- 25 Там же.— С. 624.
- 26 Там же.
- 27 Там же.— С. 639.
- 28 Там же.— С. 667.
- 29 Старий // Великий Жовтень і громадянська війна на Україні: Енциклопедичний довідник.— К.: Головна редакція УРЕ, 1987.— С. 531; Мрищук Д.В. Григорій Іванович Старий.— К.: Політвидав України, 1974.— 152 с.
- 30 Гражданская война на Украине 1918-1920: Сборник документов и материалов: В 3 т., 4 кн.— Т. 2: Борьба против денкинищины и петлюровщины на Украине: Май 1919 г.— февраль 1920 г.— К.: Наук. думка, 1967.— С. 718.
- 31 Из истории гражданской войны в СССР: Сборник документов и материалов в 3-х томах.— 1918-1922.— Том 2: Март 1919 — февраль 1920.— М.: Советская Россия, 1961.— С. 592.
- 32 РДВА, ф. 102, оп. 3, спр. 12, арк. 33.
- 33 Гражданская война и военная интервенция в СССР: Энциклопедия.— 2-е изд.— М.: Сов. Энциклопедия, 1987.— С. 423.
- 34 Зонберг // Великий Жовтень і громадянська війна на Україні: Енциклопедичний довідник.— С. 218; Сорок четвертая Киевская дивизия: История походов и боевых действий 44-й Киевской стрелковой дивизии, 1918-1920 гг.— К., 1923.— С. 114.
- 35 Великий Жовтень і громадянська війна на Україні: Енциклопедичний довідник.— С. 259; Радянська енциклопедія історії України.— Т. 2.— К.: Головна редакція УРЕ, 1970.— С. 383.
- 36 Там само.— С. 289; Под огнем тягом: Воспоминания участников гражданской войны.— М.: Политиздат, 1972.— С. 416; Сорок четвертая Киевская дивизия.— С. 63.
- 37 Великий Жовтень і громадянська війна на Україні: Енциклопедичний довідник.— С. 518.
- 38 Вуденный С. М. Пройденный путь.— Кн. 3.— М.: Воениздат, 1973.— С. 198-199.
- 39 Див.: Азарх Р.М. У великих истоков.— М.: Воениздат, 1967.— 160 с.; Великий Жовтень і громадянська війна на Україні: Енциклопедичний довідник.— С. 36.

16 червня 2002 р. відомий курорт Трускавець відзначив своє 175-річчя. Для працівників архівної галузі це місто дороге ще й тим, що тут народився знайий архівіст, історик, джерелознавець, непересічна особистість — Орест-Нестор Мацюк (1932-1999). Його світлій пам'яті присвячуємо цю публікацію.

Іван Скибак

ІСТОРІЯ ТРУСКАВЦЯ В СВІТЛІ ІСТОРИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

Трускавець — один із унікальних курортів України, розташований у мальовничій балці річки Воротище у передгір'ї Східних Карпат. Повна свіжості зелена долина. Багате на кисень і озон повітря, теплий, помірно континентальний клімат і цілючі мінеральні води — все це

створює винятково сприятливі умови для відпочинку і оздоровлення. Сподіваємося, всім, хто бував у Трускавці, чи мріє там побувати, цікаво дізнатися, як жило і розвивалося наше місто.

Традиційно курортні екскурсоводи розповідають відпочиваючим, що назва «Трускавець»

походить від слова трускавка (місцеві мешканці називають трускавками полуниці, які колись тут вирощували дуже багато). Це ж підтверджує і о. Олекса Пристай у своїх спогадах «З Трускавця у світ хмародерів», одночасно роблячи інше припущення щодо походження назви від сорту черешень, так званих «хруставок» або «хروطавок» (ніби село спочатку називалося Хруставець, а пізніше Трускавець). Утім ця версія сумнівна, як і версія Галічера — автора «Географічного словника» (Тернопіль, 1935), який виводить назву від морської рослини трускави. Є ще версія — литовське слово друска — сіль. Однак вона не вірогідна, хоча сіль на території Прикарпаття добувають ось уже близько 4 тисяч років і багато наших поселень виникли як центри солеваріння.

Натомість архівні документи, багато з яких опубліковані в «Актах гродських і земських», «Жерелах до Історії України-Руси», «Зрудлах дзейових» та ін. свідчать, що Трускавець — ополіячена назва місцевості Трушкович і походить від староукраїнського імені Трушко. Від середини XV ст. вона зустрічається як Трушкович, Трушківич, Трушковеч, Трушківеч і, нарешті, повністю змінена і ополіячена в документах XVII–XVIII ст. на Трускавець, в українському варіанті Трускавець. Можна припускати, що Трускавець називався колись Трушкович, а засновником його був якийсь, ближче невідомий нам, Трушкович, син Трушка. Загалом можемо стверджувати, що історія Трускавця сягає глибини віків, а назва бере початок від особового імені ще з княжого або ранішого періоду. У всякому разі нині призабуте слов'янське ім'я Трушко ще навіть у XVI–XVII ст. досить часто зустрічається у селах навколо Дрогобича.

Перші письмові згадки про Трускавець належать до 1469–1471 рр. Як і більшість сіл Самбірської економії, Трускавець, ймовірно, був князівською власністю. Після захоплення Галицько-Волинського князівства Польщею князівські маєтки потрапили до рук королів, і Трускавець став «королівщиною», яку здавали в оренду різним феодалам. Шляхтичами — дідичами (зі спадковим правом) трускавецького маєтку у 1469 р. були брати Іван і Станіслав Коритки. Про це є згадка у найдавнішому документі про Трускавець, який зберігається у Головному архіві давніх актів у Варшаві. У 1471 р. Іван Коритко продав за 550 гривень право пожиттєвої оренди Трускавця братам Гнатів з Тустанович та Андрієві з Любинців.

Близько 1518 р. Трускавець увійшов до складу Дрогобицького староства.

У період пізнього середньовіччя феодалі захопили кращі землі під свої фільварки, а селяни через малоземелля перейшли до солеварного промислу. У 1570 р. у трускавецьких селян було 20 черинів, які знаходились в дерев'яних будівлях, так званих вежах. По сіль приїжджали чумаки з Наддніпрянщини. Селяни возили сіль на ярмарки Волині, Поділля, Київщини і навіть у Відорусію.

Після першого поділу Польщі у 1772 р. і окупації Галичини Австрією, Трускавець, як колишній королівський маєток, став камеральним, тобто державним. У 1772 р. на трускавецькій солеварні, яку орендував І. Мозес, у двох великих панвах випарювали по 12 разів на тиждень, отримуючи від кожної виварки по 28 бочок. Вивозили сіль здебільшого на Холмщину. В 1784 р. австрійський уряд встановив державну монополію на виробництво солі, і трускавецька солеварня була закрита. В самому центрі Трускавця вже на початку XIX ст. було закрито останнє т. зв. соляне вікно (колодязь) звідки черпали сировицю.

Цісарський уряд не влаштувала стара податкова система Польського королівства. Протягом кінця XVIII — першої половини XIX ст. у Трускавці було запроваджено кадастральну систему. В 1772–1774 рр., проведено перший перепис населення Трускавця, так звану військову конскрипцію. Створювалися й інші статистичні документи — податкові фасії (від латинського — fateor, fassus sum — зізнавати). Історія їх виникнення пов'язана із запровадженням загального поземельного податку. Це було зізнання самих оподаткованих про одержувані ними доходи. Австрійський уряд прекрасно розумів, що без добре налагодженої податкової системи не може нормально існувати жодна держава. Перша спроба виготовити податкові фасії Трускавця, зроблена за розпорядженням від 16 жовтня 1772 р. про створення інвентарів усіх королівських маєтків не вдалася, оскільки державці королівських маєтків або зовсім не виконали розпорядження, або надіслали фасії, непридатні для оподаткування.

На зміну цим недосконалим фасіям згодом прийшли Йосифінська (1785–1768 рр.) і Францисканська (1819–1820 рр.) метрики, куди записувався кожний землеволодільник Трускавця. Облікувався кожний клатків землі, визначалася її врожайність, розмір податку. Завдяки цьому знаємо не лише усі тодішні прізвища трускавчан, але й назву усіх, без ви-

нятку, земельних ділянок. Правда, вони настільки спотворені австрійськими писарями, що треба було б пошукати у Трускавці декількох старожилів, щоб назви цих полів, лісів, лук, пасовищ уточнити. Через брак грамотних людей австрійці залучили до цієї роботи офіціантів, двірників та слуг із Відня, які спотворювали місцеві назви і прізвища. Наші уповноважені від громади, як правило, були неписьменними. Зокрема, у Трускавці під час складання Йосифінської метрики у 1787 р. біля прізвищ: Іван Пристай — вїйт, Андрусь Роскп, Яць Андрушків, Іван Мацьків, Федь Гриців стоять хрестики. Виняток становили лише євреї та громади німецьких колоній в Галичині.

Завершенням цього кадастрування було виготовлення кадастрових карт, яке почалося в Галичині на початку 40-х рр. XIX ст. Кадастрову карту Трускавця було складено 1853 р. Встановлені межі Трускавця ще наприкінці XVI ст. й остаточно узаконені з нанесенням на карту 1853 р., фактично не мінялися до 1939 р.

1810 р. підприємець Йосиф Геккер заснував «Трускавецьке гірниче товариство доброї надії» для пошуків корисних копалин. Під час проведення розвідувальних робіт пошуковці натрапили на джерела мінеральних вод, про лікувальні властивості яких мешканці знали з давніх-давен. Уперше їх описав королівський лікар Войцех Очко ще 1578 р. Лікувальні властивості гіркувато-соляної води «Марія» (тепер джерело №1) вперше встановив на початку XIX ст. трускавецький селянин Іван Конів, а вже від нього дізнався адміністратор державного маєтку шляхтич Йосиф Міцєвський.

А покляло початок курортів ще задовго до цього джерела, відоме в народі під назвою «Паршивка». Знаходилося воно в потоці напроти теперішнього джерела «Броніслава». Тепер від нього не залишилося й сліду, однак ще в 50-х рр. нашого сторіччя була помітна яма від цієї давньої криниці. Пізніше, після відкриття аналогічної води «Броніслава», це джерело втратило свою популярність. А остаточно знищили його під час будівництва дамб на численних трускавецьких потоках, що загрожували паркові під час проливних дощів, які тут часто бувають. Отже, одна з таких дамб, що напроти джерела «Броніслава», й зруйнувала «Паршивку».

Спочатку лікували тут сірчаною водою паршивих коней, а пізніше почали лікуватися і люди. Багатші приїжджали зі своїми ваннами, нагрівали на сонці воду і брали купелі.

Відніші викопували в землі ями, наповнювали їх цією цілющою водою і так лікувалися. Отже, перших курортників називали тут «паршивими» людьми, бо лікували вони коросту, різні виразки на тілі та інші хвороби.

Лише на початку XIX ст. було відкрито цілий ряд інших цілющих джерел та зроблено їх хімічний аналіз. Цікава є історія пов'язана з лікувальною водою «Нафтуса», тепер широковідомою у світі. Ділянка землі, де знаходилось первісне джерело під назвою «Нафта», з давніх-давен належала до церковних маєтків. Хто міг сподіватися, що корови місцевого пароха, з поруч розміщеної плебанії, постійно «лікувалися» Нафтусею, смакуючи її з корита біля джерела. А спеціалісти протягом XIX ст. вважали її звичайною питною водою.

1827 р. Й. Міцєвський збудував стаціонарний дерев'яний невеликий будиночок для приймання ванн, що мав 8 кабін, і 4 будиночки для помешкання відпочивальників, отримавши на це офіційний дозвіл з Відня. Тому цей рік вважається роком офіційного заснування бальнеологічного курорту. Відтоді популярність Трускавця в Австрійській імперії почала зростати.

Відкриття глибоких підземних мінеральних лікувальних вод в районі Трускавця датується 1820 роком. Води, що наповнювали свердловини, в основному сірководневі, спочатку використовувались для лікування ревматизму, шкірних захворювань, а згодом і захворювань шлунку.

1859 р. почалися переговори у справі продажу Трускавця. Почали напливати євреї, а в 1864 р. ці євреї — Гартенберги, Шрасри, відкупили від держави купелеве заведення та 600 моргів ліса за 99000 ринських. Спершу вони вдовольнялися різними заняттями в купелевім заведенні, але опісля почали свій нещадний економічний наступ на селян.

1882 р. Трускавець переходить до спілки, яка мала намір піднести його з упадку і надати йому почесне місце у ряді курортів краю, що йому, безперечно, належало. Спілка, яку очолили серед інших уже давно ополячені українські шляхтичі Салега і Жолтовський, збудувала водолікарню на 60 кабін, використавши найновіші досягнення бальнеотехніки. Було збудовано кілька вїл, готель «Ядвінівку», «будинок Бахмана», здійснено аналіз джерел та упорядковано територію біля них.

1892 р. збудовано в центрі приміщення для інгаляцій системи Вашмута. І цим Трускавець перевершив усі відомі курорти краю і став на рівень таких оздоровниць, як Ріхенгаль і Віс-

баден. Але для остаточного успіху було ще далеко, оскільки до Трускавця стала приїжджати високоповажна публіка, яка вимагала найвищого за європейськими стандартами комфорту. Тому 1895 р. нова спілка орендарів постановила підняти курорт до європейського рівня.

1895 р. місто одержав інженер Вичинський, якому завдячує розвитком курорт. Він заявив, що Трускавець може у цьому часі вже прийняти близько 2000 курортників, запропонувавши використати приватний сектор. Щойно відкриті джерела він назвав іменами цесарської пари — Марія і Фердинанд (тепер це відповідно джерела №1 та №7). За часів Вичинського збудовано ресторан, упорядковано центр. Потік, який протікав посередині долини, був закритий спочатку дерев'яним, а згодом бетонним перекриттям. Повністю облаштовано парк, який згодом був яскраво позначений рисами англійського паркового стилю. Над мінеральними джерелами споруджувалися надкоптажні будиночки. У 1900 р. відкрито пам'ятник Адамові Міцкевичу (скульптор Тадей Баронч). Курорт мав тоді окрім водолікарні 13 будинків для житла на 120 кімнат і 14 будинків приватних, призначених для гостей. Ця обставина посилила привабливість Трускавця. Вичинський ініціює, заохочує і пропонує будівництво, побачивши, що бракує помешкань. За його ініціативою були збудовані віли «Гражина», «Світезянка», «Моя», «Яніна», «Сариуш», «Марія», «Гелена», «Софія», «Під Матков Босков», «Під Вільм Орлом».

На цей раз уже бракувало місця у водолікарні, і у 1906 р. він збудував «лазнички» 2-го класу, що дало можливість відпускати до 1500 купелевих процедур щоденно. Крім цього треба було забезпечити належну кількість сировиці та мінеральної води. З цією метою було споруджено збірник на сировицю на 400 куб. м. На Липках збудовано досить місткий збірник на воду і з'єднано трубопроводом довжиною 3 км з водолікарнями. В наступних роках збудовано віли «Затишшя», «Русалка», «Під Казимиром», «Клементина», «Корнеля», «Зоря», «Дім Лютика», «Людвіг», «Олександр» тощо, прокладено нову окружну кілометрову дорогу, яка починалася біля тодішньої пошти аж поза церкву. Незабаром обабіч цієї дороги виростають нові віли: «Клюгера», «Югшанка», «Аркадія», «Анастасія», «Ольга», «Анюта», «Матушка» та ін.

Немала частина заслуг у будівництві курорту у цьому часі належить і почесному директорові Мічевському, який упродовж кіль-

кох років був душею курорту. Однак не дано було інженерові Вичинському дочекатись плодів своєї праці.

1911 р. Трускавець переходить до рук нової спілки, яку очолив Раймонд Ярош. Ця спілка дала гарантію, що буде належно й успішно керувати Трускавцем. Створено далекосяжні плани, за якими Трускавець мав посісти перше місце серед курортів краю. Раймонд Ярош відразу оцінив прорахунки попередників і приступив до роботи. Новий господар з місця починає яскраву європейізацію Трускавця. Найперше електрифікує курорт і будує цілу мережу комунікацій в центрі курортної зони.

1912 р. зусиллями Р. Яроша будується новий залізничний двірць, адже Трускавець безпосередньо був сполучений з такими великими і головними містами, як Львів, Краків, Варшава, Познань. Прокладений новий гостинець з центру курорту до залізничного двірця знову дав можливість побудувати нові віли: «Юзефівка», «Іванка», «Гануся», «Яся», пансіонат пані Брігерової. Новозбудовані, зручні комунікаційні шляхи та віли спричинилися до росту напливу курортників. Якщо у 1910 р. Трускавець відвідало близько 3500 гостей, то у 1913 р. зареєстровано понад 5 тисяч. У цьому ж 1913 р. за великі успіхи, досягнені у розвитку курорту — його лікувальної бази, благоустрою і будівництва, — Трускавець був нагороджений Великою золотою медаллю.

Настав однак 1914 рік. Перша світова війна та окупація Трускавця російськими військами зупинили розвиток курорту на декілька років. Після війни Раймонд Ярош ще з більшою енергією береться до роботи, намагаючись наздогнати втрачене. Йому активно допомагають спочатку дружина Емма, а пізніше обидва сини: доктор Роман та інженер Олександр. Яроші модернізують водолікарні, перебудовують товариський клуб, реконструюють новопридані віли «Ядвінвуку» і готель «Постуй», а також розпочинають будівництво нових пансіонатів. Велика увага приділяється паркові. Курорт просто тоне у квітах, і гості мають можливість любоватися екзотичними рослинами. Темпи розвитку були насправді дивовижними. Той, хто пропустив кілька сезонів, приїхавши знову до Трускавця, уже його не впізнавав.

До прекраси курорту належали Помірки. Тут було обладнане за всіма європейськими стандартами купальне озеро, побудовані корти, прекрасні спортивні майданчики. Береги озера були засипані золотистим морським

піском. Чисте, свіже повітря, яке давав ліс, мальовнича природа, а також озеро давали колосальні результати.

Раймонд Ярош використовував усі засоби для популяризації курорту. В рамках розвитку Трускавця і поширення реклами про курорт слід піднести і заслуги лікарського товариства. Лікари на різних конференціях, як в краю, так і за кордоном, просто прославляють курорт, рекламують його бальнеотерапевтичну унікальність. Господарі курорту дуже інтенсивно доносили до свідомості зацікавлених і навіть незацікавлених людей всієї Європи важливе значення лікування в Трускавці. І це давало помітні результати. У 1920-х — 1930-х рр. спостерігаємо надзвичайно активний ріст і успіх курорту. Кількість відпочивальників у Трускавці росте з року в рік. Якщо 1923 р. було 6080 приїжджих, 1927 р. кількість гостей виросла до 16633 особи, 1931 рік дав 14659 чоловік, то сезон 1933 р., незважаючи на кризову ситуацію в Польщі, позначився небаченою кількістю курортників — понад 17000 осіб. Збільшення клієнтури вимагало нового будівництва. У цей час виростає декілька модерних пансіонатів. Це «Львів'янка», «Ясна Поляна», «Ясна», «Гуцулка», «Гануся», «Бельведер» та ін. Але головною причиною успіху були мінеральні води. Трускавецькі води за своїми лікувальними властивостями не поступалися водам відомих курортів Європи, таких як Розенгайм в Баварії, в Баден-Бадені, в Будапешті і Піццанах. А про насичення сировиною в порівнянні з водами інших курортів Європи можемо зробити висновок з наведених показників: в Баден-Бадені — 0,6, в Вісбадені — 1,2, у Кіссінгені — 3,1, Галлі — 3,6, Ціхосінеку — 5,7, а у Трускавці — 23,1. Але найістотнішим було те, що трускавецькі джерела з давніх часів відзначалися усестороннім застосуванням у лікувальній практиці. Раймонд Ярош наполегливо реалізує свою ідею — намагається стати повним господарем курорту. Тому відповідно скуповує землі і будує нові вілли. У 1928 р. він завершує будівництво і освячує пречудову будівлю-вілу «Гопляна», обравши модний на цей час проект в народному «закоп'янському» стилі. Цей стиль виник у Польщі наприкінці XIX — поч. XX ст., оснований на народному гуральському дерев'яному будівництві. Його засновником і популяризатором був Станіслав Віткевич (1851–1915), польський художник, літературний критик і письменник. За його проектами у Закопаному були побудовані вілли «Колиба», «Під Ялинами», Татранський музей та ряд інших дерев'я-

них будівель. Слід зауважити, що проект вілли «Гопляна» було зроблено з урахуванням усіх потреб, тут усе підпорядковане відпочинковим: розміри кімнат-покоїв, їх розміщення, кількість поверхів, декоративні прикраси тощо. Захоплює своїм колоритом, композицією та високим професіоналізмом виконання вітража — надзвичайної окраси будівлі, на якому зображено давній навільйон джерела «Нафтуса». Вітраж виготовлений у краківській майстерні Жехенського.

У 1930-х рр. у цьому будиночку Яроші приймали найповажніших гостей, серед яких були: посол США, президент Туреччини, президент Естонії Констянтин Петц та ін. Тепер у цьому будинку знаходиться музей Народного художника України Михайла Біласа.

Раймонд Ярош помер у 1936 р. Після нього гідно продовжуючи справу батька, керував курортом його син Роман до вересня 1939 р.

Після вересня 1939 р. вілли, пансіонати, водолікарні, ресторани були націоналізовані, і на їх базі функціонувало вісім санаторіїв.

Фашистська окупація принесла нове лихоліття нашій землі і в тому числі Трускавцеві. Фашисти встановили жорстокий режим із своїм зловісним гаслом «Нур фір дейче». Встановлено було жорстокий продподаток, так званий «контингент». Окупація тривала до 6 серпня 1944 р. Тоді Трускавець великою мірою став військовим госпіталем, війна ще продовжувалася.

Післявоєнна історична ситуація викликала свою специфіку подальшого життя і міста, і курорту. 50 років тому Трускавець отримав статус міста. У 1952 р. він вийшов із районного підпорядкування, а згодом став всесоюзним курортом.

Трускавець мусив інтенсивно розбудовуватися, оскільки на його цілющі води стали приїждати сотні тисяч людей. Так, наприклад, у 1950 р. в Трускавці лікувалося 54 тисячі курортників, у 1965 — уже 150 тисяч осіб, через 10 років їх уже було понад 200 тисяч, а у 1985–90 рр. до Трускавця щорічно прибувало понад 350 тисяч.

1949 р. організовано Трускавецьку гідрогеологічну режимно-експлуатаційну станцію, а 1958 р. було відкрито клініку-філію Українського науково-дослідного інституту курортології для вивчення і поширення методів курортного лікування.

Зрозуміло, що курорт мусив розвиватися за єдиним генеральним планом. Прийнятий і реалізований план забудови міста розраховувався на дві черги: перша — 1965–1980 роки,

тобто на 15 років, друга черга — 1980–1990 рр.— на 10 років. Зараз у місті функціонує 20 санаторіїв, 21 пансіонат і готелі. Їх загальна наповненість складає понад 14 тисяч місць. Курорт має 2 бювети мінеральних вод, 2 курортні поліклініки, 2 бальнеозокеритолікарні. Серед медичних працівників є багато осіб з ученими ступенями та заслужених лікарів України. Працює ряд науково-дослідних установ та лабораторій, зокрема: лабораторія експериментальної бальнеології Інституту фізіології ім. О. Богомольця НАН України (керівник — д-р мед. наук С. Івасівка), кафедра медичної реабілітації ЛДМУ (кер. канд. мед. наук І. Стахів), курортний науковий реабілітаційний центр «Карпати — Чорнобілля» (керівник — канд. мед. наук Г. Стеценко). Розробляються і впроваджуються нові методики діагностування, лікування та реабілітації хворих, в тому числі тих, хто постраждав від аварії на Чорнобильській АЕС, діє асоціація вчених.

Визначено обсяги природних мінеральних вод, удосконалюється техніка їх використання. Це дає можливість значно збільшити число людей, що потребують лікування саме на цьому курорті. Адже тут успішно лікують хронічні патології печінки, жовчних шляхів, нирок, порушення обмінних процесів в організмі.

До Трускавця прибувають після гострого перебігу цих хвороб, в тому числі після оперативного видалення жовчних або сечових каменів, вірусного гепатиту, радіаційного переваження. Здійснюється підтримка людей, які перебувають у групі ризику.

Нова сторінка в історії Трускавця відкривається з відновленням державної незалежності. Відновилися діяльність «Просвіти», Союзу українців. Діють міські організації Руху, Конгресу українських націоналістів, «Меморіалу», станиця Всеукраїнського Братства ОУН-УПА та низка інших громадських організацій та товариств. 1991 р. відкрито пам'ятник Тарасові Шевченку, встановлено пам'ятний знак на вулиці Данилишина та пам'ятник героїчному повстанцеві Роману Макомацькому. Перейменовано багато вулиць, центральна — носить ім'я Степана Бандери. У Трускавці є вулиці Івана Мазепи, Петра Сагайдачного, Роксолани, Героїв УПА, В. Біласа та ін. Працює (в оновленій експозиції) музей історії міста. 1992 р. почав функціонувати музей народного миття України Михайла Біласа (один із нечисленних у світі персональних музеїв, відкритих за життя). Новозбудоване приміщення отримала середня школа №3. Місто має нове

духовне обличчя. Важливим досягненням у духовно-культурній історії міста стало створення 11 жовтня 1998 року Єпархіального музею.

Розробляючи концепцію оформлення музею, автори проекту перший директор музею Іван Скибак та художник Микола Костів, взяли за основу ідею відтворення атмосфери музею-обителі, музею-храму, бо всяке людське життя — це дорога до Храму, адже людина створена на образ і подобу Богу. Музей Самбірсько-Дрогобицької Єпархії створювався не лише як «святинище муз», але як обитель. Тут кожен має можливість не лише дізнатися про історію Самбірсько-Дрогобицької Єпархії, про життя і діяльність видатних світоців нашої Церкви, таких як Йосафат Кунцевич, Митрополит Андрей Шептицький, Патріарх Йосиф Сліпий, чи оглянути одну із виставок сакрального мистецтва, але й помолитися. Адже наявність мощів святого Йосафата Кунцевича, антимінів, освячених і підписаних Андреем Шептицьким і Йосифом Сліпим, їх особистих речей, як от наприклад накидка-пелерина, пасмо волосся Митрополита Андрея, подушка на якій спав на тюремних сибірських нарах Йосиф Сліпий, його ризи, одяг та інші святотці створюють в кімнатах музею атмосферу храму. Тому після екскурсій люди часто залишаються на деякий час в залах музею, щоб скласти свої молитви до Бога. Музей покликаний виконувати релігійно-освітню і мистецько-культурну місії.

31 січня 2000 р. набрав чинності підписаний Президентом України Леонідом Кучмою закон «Про спеціальну економічну зону туристсько-рекреаційного типу «Курорт-поліс Трускавець» що створена на період 20 років в адміністративно-територіальних межах Трускавця. Це дає можливість керівництву міста-курорту зберегти, примножити і ефективно використати всі природно-мінеральні ресурси, матеріальну базу, активізувати інновації та інвестиції і перетворити наше місто на «дорогоцінний діамант» в курортній короні України.

Місто-курорт з усіма його інфраструктурами розбудовувався у різні періоди з різними тогочасними вимогами, від невеликих дерев'яних віл — до багатопверхових корпусів, розрахованих на масове лікування та оздоровлення людей. Трускавець, таким чином, став одним із найбільших центрів індустрії адорів'я. Курорт може щорічно приймати на лікування до 400 тисяч осіб.

Краса золотодайної Колхиди вічна, і хто хоче причаститися незамуленими джерелами, хай прийжджає на благословенне Богом Підгір'я.